

**BOLALARDA INGLIZCHA TALAFFUZ KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA
QO'SHIQLARDAN FOYDALANISH**

Oyturayeva Mavluda Bahodir qizi

Termiz Davlat pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyoti ingliz tili yo'nalishi 2-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarda inglizcha talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'shiqlardan foydalanishning pedagogik va lingvodidaktik ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot davomida qo'shiqlarning fonetik kompetensiyani shakllantirish, tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, intonatsiya va ritmni o'zlashtirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, bolalarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos qo'shiqlardan foydalanish orqali tinglab tushunish, eslab qolish hamda nutqiy faollikni oshirish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Maqolada ingliz tilini o'qitishda musiqiy metodlarning samaradorligi, interaktiv yondashuvlarning afzalliklari hamda talaffuzdagi xatolarni kamaytirishga xizmat qiluvchi amaliy usullar muhokama etiladi.

: ingliz tili, talaffuz ko'nikmasi, qo'shiq metodi, fonetika, intonatsiya, ritm, boshlang'ich ta'lim, tinglab tushunish, kommunikativ yondashuv, bolalar psixologiyasi.

Р: В данной статье рассматривается педагогическое и лингводидактическое значение использования песен в развитии навыков английского произношения у детей. В ходе исследования анализируется роль песен в формировании фонетической компетенции, правильного произношения звуков, освоении интонации и ритма. Также показаны возможности повышения навыков аудирования, запоминания и речевой активности посредством использования песен, соответствующих возрастным и психологическим особенностям детей. В статье обсуждаются эффективность музыкальных методов в обучении английскому языку, преимущества интерактивного подхода, а также практические способы уменьшения ошибок в произношении.

Ключевые слова: английский язык, навыки произношения, песенный метод, фонетика, интонация, ритм, начальное образование, аудирование, коммуникативный подход, детская психология.

Annotation: This article discusses the pedagogical and linguodidactic significance of using songs in developing English pronunciation skills in children. The study analyzes the role of songs in forming phonetic competence, improving correct pronunciation of sounds, and mastering intonation and rhythm. It also highlights the opportunities to enhance listening comprehension, memory retention, and speaking activity through songs appropriate to children's age and psychological characteristics. The article examines the effectiveness of musical methods in English language teaching, the advantages of interactive approaches, and practical techniques aimed at reducing pronunciation errors.

Keywords: English language, pronunciation skills, song-based learning, phonetics, intonation, rhythm, primary education, listening comprehension, communicative approach, child psychology.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida xorijiy tillarni, ayniqsa, ingliz tilini erta yoshdan boshlab o'qitish ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Zamonaviy metodika bolalarda nafaqat grammatik bilimlarni shakllantirish, balki ularning talaffuz, tinglab tushunish va og'zaki nutq

ko'nikmalarini rivojlantirishni ham asosiy vazifalardan biri sifatida belgilaydi. Ingliz tilini o'rganishda talaffuzning to'g'ri shakllanishi kommunikativ kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi bo'lib, noto'g'ri talaffuz keyingi bosqichlarda nutqning tabiiy va ravon rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli boshlang'ich bosqichdanoq fonetik ko'nikmalarni samarali metodlar asosida rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bolalar psixologiyasi va pedagogikasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yosh o'quvchilar musiqiy materiallarni tez qabul qiladi, ritm va ohangni oson eslab qoladi hamda qo'shiqlar orqali yangi til birliklarini tabiiy ravishda o'zlashtiradi. Qo'shiqlar bolalarda tilga nisbatan qiziqish uyg'otadi, dars jarayonida emotsional muhitni shakllantiradi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Ayniqsa, ingliz tilidagi tovushlar, urg'u, intonatsiya va ritmik birliklarni o'rganishda qo'shiqlardan foydalanish samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Musiqa yordamida takrorlash jarayoni tabiiy tus oladi va bu esa talaffuz apparatining faol ishlashiga xizmat qiladi. Ingliz tilini o'qitish metodikasida qo'shiqlardan foydalanish kommunikativ yondashuv, audiolingval metod hamda interaktiv ta'lim texnologiyalari bilan chambarchas bog'liqdir. Qo'shiq asosidagi mashg'ulotlar bolalarning eshitish xotirasini rivojlantiradi, tovushlarni farqlash qobiliyatini oshiradi hamda fonetik xatolarni kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, qo'shiqlar yordamida o'quvchilar ingliz tilining tabiiy ohangi va nutq tezligini his qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa ularning real kommunikativ vaziyatlarda tilni erkinroq qo'llashiga zamin yaratadi. Maqolada bolalarda inglizcha talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirishda qo'shiqlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, qo'shiqlarning fonetik kompetensiyani shakllantirishdagi o'rni, ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri hamda boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda qo'llaniladigan metodik usullar yoritiladi.

ASOSIY QISM

Bolalarda inglizcha talaffuz ko'nikmalarini shakllantirish murakkab va ko'p bosqichli jarayon hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich yoshdagi o'quvchilarda chet tilidagi tovushlarni to'g'ri talaffuz qilish, urg'u va intonatsiyani o'zlashtirishda maxsus metodik yondashuv talab etiladi. Shu nuqtayi nazardan, qo'shiqlardan foydalanish ingliz tili darslarida eng samarali vositalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Musiqiy materiallar bolalarda tabiiy qiziqish uyg'otadi, ularning emotsional holatini faollashtiradi hamda talaffuz mashqlarini zerikarli jarayon emas, balki qiziqarli faoliyatga aylantiradi. Qo'shiqlar orqali ingliz tilidagi tovush tizimini o'rgatish bolalarning eshitish va takrorlash qobiliyatini rivojlantiradi. Ingliz tilida mavjud bo'lgan ayrim tovushlar o'zbek tilida uchramagani sababli o'quvchilar ularni talaffuz qilishda qiyinchilikka duch keladi. Masalan, /θ/, /ð/, /w/ kabi tovushlarni o'rganishda ritmik va ohangdor qo'shiqlar muhim yordam beradi. Bolalar qo'shiq matnlarini bir necha marotaba tinglash va kuylash orqali tovushlarning artikulyatsiyasini tabiiy ravishda o'zlashtiradi. Bu jarayon talaffuz apparatini faol ishlashga undaydi va fonetik xatolarni kamaytiradi. Qo'shiqlar yordamida urg'u va intonatsiyani shakllantirish ham samarali natija beradi. Ingliz tilida gap ohangi va ritmi kommunikativ ma'noni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Oddiy grammatik mashqlarda bolalar ko'pincha sun'iy talaffuzdan foydalanadi, biroq qo'shiqlar orqali ular tabiiy nutq ohangini eshitadi va takrorlaydi. Natijada ingliz tilidagi so'z va gaplarning ritmik tuzilishini his qilish qobiliyati rivojlanadi. Ayniqsa, qisqa bolalar qo'shiqlari, alfavit qo'shiqlari hamda harakatli musiqiy mashqlar talaffuzni yaxshilash bilan bir qatorda, o'quvchilarning darsga bo'lgan motivatsiyasini ham oshiradi. Musiqiy metodlarning yana bir muhim jihati — eslab qolish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatishidir. Psixologik tadqiqotlar shuni

ko'rsatadiki, ritm va ohang asosida berilgan ma'lumot oddiy matnga nisbatan tezroq yodda qoladi. Shu sababli qo'shiqlar orqali o'rgatilgan so'zlar va iboralar bolalarning uzoq muddatli xotirasida mustahkam saqlanadi. Bu esa nafaqat talaffuz, balki lug'at boyligini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Qo'shiq matnlarida uchraydigan takroriy birliklar o'quvchilarning nutqida avtomatik tarzda qo'llanila boshlaydi. Boshlang'ich sinflarda qo'shiqlardan foydalanish jarayonida interaktiv metodlarning qo'llanishi ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, qo'shiqni tinglash, birgalikda kuylash, matndagi tovushlarni ajratish, mimika va harakatlar bilan ijro etish kabi faoliyatlar o'quvchilarning talaffuz faoliyatini yanada kuchaytiradi. Bunday metodlar bolalarning uyatchanligini kamaytiradi, ularni erkin gapirishga undaydi hamda kommunikativ muhitni shakllantiradi. Natijada o'quvchilar ingliz tilida gapirishdan qo'rqmaydi va o'z talaffuzini mustaqil ravishda takomillashtirishga intiladi. Ingliz tili darslarida qo'shiqlardan foydalanish o'qituvchidan ham ijodkorlik va metodik tayyorgarlikni talab qiladi. Qo'shiqlar o'quvchilarning yosh xususiyati, til darajasi va psixologik holatiga mos tanlanishi lozim. Juda tez yoki murakkab matnli qo'shiqlar bolalarda qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Shu sababli sodda, ritmik va aniq talaffuzga ega bo'lgan qo'shiqlardan foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Shuningdek, qo'shiq mazmunining tarbiyaviy va madaniy jihatdan foydali bo'lishi ham muhim omildir. Qo'shiqlar asosida tashkil etilgan darslar bolalarda ingliz tiliga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Musiqa bilan uyg'unlashtirilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning diqqatini uzoq vaqt davomida saqlab turadi, ularning emotsional holatini barqarorlashtiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shu jihatdan qo'shiqlar inglizcha talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirish bilan birga, bolalarning umumiy kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda ham muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi.

XULOSA

Ingliz tilini o'qitish jarayonida bolalarda talaffuz ko'nikmalarini shakllantirish muhim metodik vazifalardan biri hisoblanadi. Boshlang'ich yosh davrida fonetik ko'nikmalarining to'g'ri rivojlanishi keyingi bosqichlarda o'quvchilarning erkin va ravon nutqiga asos yaratadi. Shu nuqtayi nazardan, qo'shiqlardan foydalanish nafaqat qiziqarli, balki yuqori samaradorlikka ega bo'lgan pedagogik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Musiqa, ritm va ohang uyg'unligi bolalarning ingliz tilidagi tovushlarni tabiiy ravishda qabul qilishiga hamda ularni to'g'ri talaffuz qilishiga yordam beradi. Tadqiqot davomida qo'shiqlar bolalarning fonetik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o'ynashi aniqlandi. Qo'shiq asosidagi mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda tovushlarni farqlash, urg'u va intonatsiyani his qilish, tinglab tushunish hamda so'zlarni aniq talaffuz qilish ko'nikmalari shakllanadi. Shu bilan birga, qo'shiqlar bolalarning emotsional faolligini oshiradi, dars jarayonida erkin muhit yaratadi va o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Qo'shiqlardan foydalanishning samaradorligi ularning yosh xususiyatlariga mosligi, sodda va ritmik tuzilishga ega bo'lishi bilan chambarchas bog'liqdir. To'g'ri tanlangan musiqiy materiallar bolalarning eshitish xotirasini rivojlantiradi, talaffuzdagi xatolarni kamaytiradi hamda ingliz tilining tabiiy nutq ohangini o'zlashtirishga xizmat qiladi. Interaktiv mashqlar bilan uyg'unlashtirilgan qo'shiq metodlari o'quvchilarning kommunikativ faolligini ham sezilarli darajada oshiradi. Natijada, qo'shiqlar inglizcha talaffuz ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali lingvodidaktik vosita ekanligi tasdiqlandi. Ularni ingliz tili darslarida muntazam va metodik jihatdan to'g'ri qo'llash o'quvchilarning fonetik savodxonligini oshirish, nutqiy faolligini rivojlantirish hamda chet tilini o'rganish jarayonini yanada samarali tashkil etishga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Jeremy Harmer. The Practice of English Language Teaching. Harlow: Pearson Education Limited, 2007.
2. Joanne Kenworthy. Teaching English Pronunciation. London: Longman, 1987.
3. Adrian Underhill. Sound Foundations: Learning and Teaching Pronunciation. Oxford: Macmillan Education, 2005.
4. Jack C. Richards., Theodore S. Rodgers. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
5. David Crystal. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
6. Jalolov J. J. Chet til o‘qitish metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi, 2012.
7. Bekmuratova U. B. Ingliz tilini o‘qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2016.
8. UNESCO. Education and Language Learning in Early Childhood. Paris, 2020.
9. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson Education, 2007.
10. Murphey T. Music and Song. Oxford: Oxford University Press, 1992.